

globalization as a process had started. Most often the scholars suggest that it has begun in the late 20th century, middle or late 19th century or earlier. The 16th century, though globalization is also considered as an earlier phenomenon of the world history. The scholars define several periods or waves of globalization with different major characteristics that determined separate historic epoques. These waves occurred with various dynamics in economic, political, social and cultural spheres, and in different parts of the world.

Obtaining major advantages and profits from globalization by the most powerful state, and vice versa, its transformation into the mightiest state due to the most effective implementation of opportunities that globalization provided, was a leading trend of the global development throughout history. In the 20th century, it was the United States. D. Trump's acknowledging the globalization's negative impact on the U.S. reveals that its global leading position in the second decade of the 21st century has diminished.

Key words: globalization, the United States, study of globalization, major concepts of globalization, D. Trump's administration

УДК 327(73)

<http://doi.org/10.17721/2521-1706.2017.03.21-29>

Дмитро Лакішик,
кандидат історичних наук,
старший науковий співробітник
Державна установа
«Інститут всесвітньої історії НАН України»

ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНІ АКЦЕНТИ ТА ПРІОРИТЕТИ СТРАТЕГІЇ «ЗАДІЯНОСТІ ТА РОЗШИРЕННЯ» АДМІНІСТРАЦІЇ Б. КЛІНТОНА

Анотація. У статті досліджуються витоки, еволюція та особливості безпекової стратегії «задіяності та розширення» адміністрації Б. Клінтона. Аналіз її підходу до стратегічних цілей та національних інтересів свідчить, що головним чинником включення тих чи інших положень до безпекових стратегій США був, є і залишатиметься аспект вимірювання реальних загроз власне для життєвих інтересів Америки. Значною мірою цей чинник визначає американське прагнення забезпечити й увічнити домінування своєї держави на міжнародній арені.

Трьома центральними компонентами стратегії «задіяності та розширення» Б. Клінтона були: зусилля з підвищення безпеки США шляхом підтримання високих оборонних можливостей та застосування ефективної дипломатії для просування спільних заходів в галузі безпеки; відкриття закордонних ринків і сприяння глобальному економічному зростанню; сприяння демократії за кордоном.

Основним стратегічним завданням США проголошувалося збереження американського домінування в усіх сферах, однак особлива увага приділялася економічним чинникам. Розробники доктрини вважали, що у майбутньому глобальне лідерство буде визначатися не стільки військовою міццю, скільки економічною спроможністю і здатністю успішно конкурувати на світових ринках. Останнє все ж не означало відмову від використання силової складової у вирішенні проблем міжнародної безпеки. Окрім того, саме за президентства Б. Клінтона США визнали за собою право на односторонні дії, без урахування позиції ООН і навіть своїх союзників по НАТО.

Ключові слова: зовнішня політика США, Б. Клінтон, стратегія національної безпеки, стратегія «задіяності та розширення».

До Другої світової війни американська політика коливалась між активною задіяністю в міжнародні справи та ізоляціонізмом, але повоєнні реалії перетворили США на центр глобальної системи союзів, а власне центр тяжіння американської політики час від часу схилився чи то до унілатералізму, чи до багатосторонності. Однак, політика США повністю не втілювала жоден з цих підходів, а навпаки поєднувала їх в різних пропорціях.

Дана проблематика та інші суміжні проблеми в історичній науці вважаються актуальними і систематично досліджуються науковцями. Проблемам зовнішньої політики США та глобальним стратегіям США, зокрема доктрині Б. Клінтона, присвячені дослідження зарубіжних (Дж. Айкенберрі Т. Барнетт, З. Бжезінський, Ф. Гордон, Г. Кіссінджер, К. Лейн та ін.), російських (О. Богатуров, О. Іванов, В. Конишев, С. Рогов, А. Уткін, П. Циганков) і вітчизняних науковців та експертів (І. Дудко, Є. Камінський, Є. Макаренко, І. Погорська, О. Потехін, М. Рижков, С. Шергін та ін.), в яких представлено аналіз ризиків і переваг діяльності адміністрації США в останнє десятиріччя ХХ ст.

Мета статті – дослідити особливості стратегії «задіяності та розширення» адміністрації Б. Клінтона

У 1991-1992 рр. відбулось досить масштабне розчарування американців власною політичною системою, яка, на їх погляд, надто цікавилась зовнішніми справами, витрачаючи та втрачаючи при цьому цінні ресурси американської нації. Із закінченням холодної війни почали вважати, що Сполученим Штатам «була подарована» можливість повернутися щонайменше до активного ізоляціонізму. Це означало б заперечення збройного втручання з боку США та їх союзників як способу вирішення внутрішніх проблем інших країн та його заміни зовнішньоекономічною експансією.

Як свідчить аналіз наслідків розпаду біполярної системи, першими такі зміни в американському світосприйнятті відчули і зрозуміли представники демократичної партії США. Кандидат у президенти від демократів Б. Клінтон у своїх промовах та інтерв'ю зосередився на економічній проблематиці, запропонувавши активізацію державного регулювання як вирішальний засіб відродження економічного розвитку держави. Натомість можна стверджувати, що політика президента-республіканця Дж. Буш-старшого була здебільшого спрямована на глобальні і регіональні проблеми, а не на вирішення питань внутрішньої політики. Відзначимо, що загалом діяльність переважної більшості американських адміністрацій повоєнного періоду включала в себе сприяння регіональній інтеграції як ключовий елемент зовнішньої політики (План Маршалла, НАТО, МВФ, ГАТТ тощо). Ідея збереження ролі США як «глобального банкіра і глобального бізнесмена», що була головною у доктрині світового управління Дж. Буша-старшого, в умовах завершення холодної війни розглядалася як політика минулого, а не майбутнього існування Америки у глобальному світі [1].

Міжнародна стратегія адміністрації Б. Клінтона формувалася на чіткому поділі акторів міжнародної системи на три категорії: демократичне ядро, транзитивні країни та країни-парії. Те, що США проголосили і сформулювали стратегію зв'язування, у першу чергу стосовно демократичного «ядра», яким визначалось західне співтовариство націй, і так званих перехідних країн, є незаперечним. На рівні практичного впровадження такої доктринальної версії все

виглядало очевидним, оскільки збалансовану логіку підходу адміністрації до «країн-парій», якими вже на той час було визначено Ірак, Північну Корею, Лівію, Іран і Кубу, представники Білого дому одразу охарактеризували новим «подвійним стримуванням», спрямованим на трансформацію негативних держав у конструктивних членів міжнародної спільноти шляхом застосування селективного тиску. Малось на увазі застосування силових та інших форм примусу до зміни політичних систем через первинне повалення політичних режимів [2].

Паралельно Сполучені Штати вже на початку 1990-х рр. проголошують стратегічний курс на протидію можливій агресії, незважаючи на відсутність конкретного ворога, відтак, переговорний процес з метою примусу «держав-парій» до підписання й реалізації міжнародних договорів відсувався на другий план або й взагалі виводився з політичного дискурсу. Іншим був підхід до перехідних держав, який базувався винятково на політиці збалансування, тобто активному включенні цієї категорії акторів світ-системи в переговори різного рівня. Для одних акторів темою переговорного процесу одразу було запропоновано поетапне входження в європейські і євроатлантичні структури, для інших – ідея впровадження євро-американських принципів ринкових відносин і суспільної демократії. У такій ситуації чітко викристалізувалося поєднання доктринальних засад стримування з положеннями доктрини збалансування залежно від того, до якої категорії відносилися ті чи інші держави [3].

Відзначимо, що перебіг подій у політичному житті США у період президентства Б. Клінтона розвивався з видимістю пріоритету багатополарності, першочергово тому, що американське керівництво на той час ініціювало створення нових і розширення діючих фінансово-економічних, політичних та військових угод і союзів, запрошуючи до них нових акторів світ-системи. В основу кожної з таких угод і більшості міжнародних об'єднань було покладено ідею формальної рівності з одним сутнісним нюансом: кожна держава, яка включалася в цей процес, мала дати настільки ж формалізовану згоду на американське лідерство. Отже, політика США була спрямована на реалізацію двох ключових ідей: за першою – Сполучені Штати тільки декларують свою готовність бути гарантом безпеки цих держав і надавати їм конкретну допомогу в критичних ситуаціях, за другою – Америка сприятиме поширенню ліберальних цінностей та включенню цих держав у міжнародну вільну торгівлю на засадах економічної взаємозалежності [3]. На погляд американського політикуму, такий розподіл сил і відповідальності у сучасному світі створював базу для глобальної стабільності та міжнародного миру. Як наслідок, держави, які входять до так званої західної орбіти і відповідних міжнародних інститутів, практично є убезпеченими від загроз війни між їхніми акторами, водночас маючи гарантії колективної оборони на випадок агресивних акцій третьої сторони. Підкреслимо, що, крім традиційних американських союзників повоєнної епохи з-поміж країн Західної Європи, до таких держав належать постсоціалістичні країни Центральної і Південно-Східної Європи [4].

Спільним елементом актуалізованих версій американського бачення концепції реалізму була доцільність і нагальна потреба в державі-лідері до того часу, поки у світі не буде створено реального замітника ООН у формі світового уряду. Ця ключова ідея всіх повоєнних головних стратегій США залишається у й досі, і буде превалювати в осяжній перспективі. Якщо в стратегії стримування вона була обмежена чинником біполярності, то, починаючи з адміністрації Дж. Буша-

старшого, який на тлі поступового розпаду Радянського Союзу запропонував власний концепт світового порядку, а також від діяльності Білого дому на чолі з Б. Клінтоном з його стратегією «задіяності та розширення», ідея американського лідерства набула практичних ознак. Відтак, зовнішньополітична діяльність США спрямовується на забезпечення і формалізацію підтримання світового лідерства держави у міжнародних відносинах, і офіційний Вашингтон вдається до відверто наступальних і навіть суто інтервенціоністських заходів та акцій з метою забезпечення політики «світового верховенства» [4].

Аналіз підходу адміністрації Б. Клінтона до стратегічних цілей та національних інтересів свідчить, що категоризація доктрини Б. Клінтона, як головної стратегії залучення колишніх опонентів у спільні міжнародні структури та узгодження дій, не обмежувалась нацією, континентом, півкулею чи «вільним світом», а стала глобальною. У цьому контексті визначались не лише американські інтереси, але й глобальні загрози, такі, як тероризм, руйнування навколишнього середовища, поява регіональних полюсів сили. Натомість, найкращі можливості для реалізації політики глобального лідерства вбачалися у Північній Америці, Західній Європі та Східній Азії. Близький Схід, хоча й був стратегічно та політично важливим, проте не розглядався як безпосередній потенціал для розширення глобального лідерства [5].

Необхідно зазначити, що доктрина Б. Клінтона, як основа нового американського інтервенціонізму постбіполярної епохи, базувалася на прийнятті рішень, які не завжди відповідали демократичній традиції США та стратегічним інтересам існуючих та потенційних зарубіжних партнерів Америки, що породжувало недовіру до американської дипломатії. Новий інтернаціоналізм, як ідеологія демократичної адміністрації США, швидко перетворився у відвертий воєнно-політичний інтервенціонізм із застосуванням силових структур. Основним розробником зазначеної доктрини був міністр оборони США К. Уайнбергер, який визначив два її ключових елементи: 1) американці захищають за кордоном національні інтереси своєї країни; 2) військові можливості США, як критичний механізм розв'язання міжнародних і регіональних проблем, застосовуються лише у випадку неефективності інших засобів врегулювання міжнародних криз [6].

Наголосимо, що за рік до першої президентської каденції Б. Клінтон у передвиборчих виступах виголосив базові тези щодо «узгодженої стратегії для нової динамічної епохи» як «нової запоруки американської безпеки». Те саме відзначаємо і у наступних його виступах, в яких було визначено «чотири ключові припущення щодо вимог до безпеки в нову епоху», а саме: існування «нового комплексу загроз і ще менш стабільного світу»; зростання значення «економічної могутності» та зниження надто жорсткого розколу між зовнішньою та внутрішньою політикою; існування суспільства «в інформаційну еру, в якій править нездоланна сила ідей»; для США «визначення безпеки має включати в себе загрози, що є спільними для всіх народів світу» [7, С. 172].

На формування зовнішньополітичної стратегії США в 1990-х рр. впливали як вже зазначені підходи, так і зміни у внутрішньому та міжнародному становищі. І хоча адміністрацію Б. Клінтона часто критикують за відсутність цілісної «великої стратегії», основні контури нової стратегії були позначені досить чітко не тільки на доктринальному, а й на політичному рівні. Виходячи з офіційних зовнішньополітичних прагнень США, викладених у виступах їхніх лідерів,

програмних документах у сфері зовнішньої та військової політики, періодичних доповідях Білого дому про стратегію національної безпеки, можна наступним чином представити національні інтереси США та шляхи їх забезпечення [8]. Основні цілі «великої стратегії» – зміцнення безпеки та забезпечення економічного процвітання країни, а також просування демократії у світі, що вважається відповідним не тільки принципам, а й інтересам США, як відзначається в останньому виданні «Стратегії національної безпеки в новому столітті»: «демократичні режими більш схильні співпрацювати один з одним для протидії загальним загрозам, вони заохочують вільну торгівлю і сталий економічний розвиток, рідше розв'язують війни і порушують права своїх громадян. Тому всесвітня тенденція просування до ринку просуває й американські інтереси». Цим обґрунтовується необхідність глобального управління з боку США як єдиної країни, що володіє необхідними «волею і можливостями» та як держави, ідеали та інтереси якої найбільше відповідають «універсальним цінностям демократії свободи» [9].

Власне позиція Б. Клінтона щодо глобального лідерства Америки була відображена у «Стратегії національної безпеки задіяності та розширення» та відповідній президентській директиві № 25, які наповнені деклараціями про те, що адміністрація захищатиме із застосуванням збройних сил винятково важливі життєві інтереси держави та американські цінності. Це була справді інтервенціоністська стратегія, розробники якої виходили з того, що відсутність серйозного суперника на міжнародній арені дозволяє США прискореними темпами зайнятися поширенням американських цінностей на всі держави світу чи хоча б їх переважну більшість, не передбачаючи компромісів щодо ворогів та відвертих опонентів [10].

Відтак, доктрина національної безпеки США розрізняє три рівні національних інтересів країни:

1. Життєвоважливі національні інтереси, тобто, забезпечення виживання, безпеки і життєдіяльності США. Сюди входить безпека території США та їх союзників, безпека американських громадян, економічний добробут країни і захист її найважливіших інфраструктур, для чого допускається використання військової сили, зокрема в односторонньому порядку.

2. Важливі національні інтереси, які стосуються економічного благополуччя США і вимагають відповідних американських акцій, наприклад, для підтримання миру на Балканах.

3. Гуманітарні та інші інтереси, тобто, протидія екологічним та гуманітарним лихам, допомога у врегулюванні міждержавних і внутрішніх конфліктів тощо.

Загрози безпеці США також поділяються на декілька видів: загрози регіонального або державного рівня (їх основними джерелами нині вважаються Іран, Ірак та Північна Корея); транснаціональні загрози (тероризм, міжнародна злочинність, торгівля наркотиками, незаконна торгівля зброєю, загроза інформаційній інфраструктурі США); поширення небезпечних технологій, перш за все, з виробництва зброї масового ураження; іноземне шпигунство; загрози, які виходять від «неспроможних держав» (їх нездатність забезпечити стаке правління може призвести до внутрішніх конфліктів, гуманітарних криз та регіональної нестабільності) [10].

Згідно з доктриною національної безпеки США за президентства Б. Клінтона протидія транснаціональним загрозам передбачає зміцнення режимів нерозповсюдження та контролю за ракетною технологією, однобічні і колективні дії для боротьби з міжнародним тероризмом і злочинністю, захисту навколишнього середовища. Характерно, що дедалі більше уваги приділяється формуванню безпечного для США зовнішнього середовища, чим підкреслюється першорядна роль США у створенні нової системи міжнародної безпеки. При цьому США, йдеться в «Стратегії національної безпеки», «повинні бути здатні до відповіді на весь спектр можливих загроз і криз... Наша відповідь може бути дипломатичною, економічною, правовою, військовою чи, швидше, їх поєднанням. Ми повинні використовувати найбільш адекватний набір засобів, діючи в союзі або партнерстві, коли наші інтереси поділяються іншими, або ж одностороннім чином, коли того вимагають національні інтереси» [10]. Неважко помітити, що навіть на декларативному рівні «велика стратегія» США має яскраво виражений глобальний характер, а в концептуальному плані поєднує в собі елементи «гегемонізму», «узгодженої безпеки» і «вибіркового залучення». Більш надійним критерієм оцінки слугує сама зовнішньополітична практика США 1990-х рр. Адже у цей період США взяли курс на підтримку переважної військово-силової переваги щодо інших країн. Після помітного скорочення військових витрат у середині десятиліття Америка повернулася на рівень витрат кінця холодної війни, перевищуючи сумарні військові витрати інших великих держав. Деяке скорочення чисельності збройних сил (до 1,5 млн. чоловік) супроводжувалося підвищенням їх якісних характеристик (рівня освіти і підготовки, технічної оснащеності, боєздатності особового складу тощо) [5]. Нарощуючи потенціал ведення звичайних воєн, США зберігають і вдосконалюють основу свого ядерного потенціалу. Вкрай обережно просуваючись на шляху подальших скорочень ядерної зброї і перегляду стратегії її застосування, продовжують активно розробляти нові системи протиракетної оборони [5].

Усі ці фактори дозволили США до кінця 1990-х рр. збільшити до рекордного в історії рівня військово-технологічного відриву від своїх потенційних конкурентів, особливо в глобальному проектуванні військової міці та новітніх методах ведення наземних бойових дій. Зокрема, У. Перрі та його співавтори у книзі «Превентивна оборона», констатуючи «унікальність» сучасного становища США у світі – поєднання військової переваги з відсутністю прямих загроз її існуванню – відзначають, що головна мета національної стратегії – «увічнення обох цих умов» [11].

Ще одним важливим напрямом зовнішньополітичної стратегії США за президентства Б. Клінтона, поряд із забезпеченням безпеки і процвітання країни, стало просування цінностей демократії у світі. Це, за свідченням представників президентської адміністрації, був інший напрям реалізації політики «м'якої гегемонії»: зовнішньополітична концепція «розширення демократії», суть якої полягала у збільшенні уваги до постсоціалістичних країн, що перебували у стадії «демократичного транзиту», тобто переходу від політики авторитаризму до політики демократії. США мали на меті спрямувати зміни у східноєвропейському регіоні у бажаному для них напрямку і залучити країни регіону до світових політичних та економічних процесів, в яких домінували США. Окрім цього, важливим завданням було ліквідувати потенціал відновлення воєнної небезпеки з боку Росії шляхом позбавлення її впливу у регіоні. Передбачалось, що США

допоможуть східноєвропейським державам у розбудові демократії і зроблять їх своїми партнерами у світовій політиці, тобто йшлося про поширення американського впливу на величезний регіон, раніше недосяжний для потужного впливу американської політики [7].

Особисте ставлення Б. Клінтона щодо наповнення безпекової і зовнішньополітичної частин доктрини і стратегії зумовлювалось переважно поглядами головних осіб його адміністрації. Б. Клінтон делегував більшу частину відповідальності за зовнішню політику своїм підлеглим, що особливо стосується початку його першого президентства, коли розроблялися основи доктрини, яка переросла у державну безпекову стратегію «задіяності та розширення». Слід погодитися і з висновками американської політологічної школи щодо того, що президент був «поглинутий» реалізацією своєї внутрішньополітичної програми, а проблеми, схеми, напрями, різні варіанти конкретних дій у зовнішньополітичній сфері кожного разу готувалися представниками адміністрації, до кола яких входили А. Лейк, У. Крістофер, К. Уортон, Л. Аспін, С. Бергер, Дж. Вулси, У. Кроу, М. Олбрайт. Роль Б. Клінтона зводилася до вимог обов'язково пов'язувати міжнародні рішення з внутрішньополітичними міркуваннями щодо того, яким чином зовнішня політика відіб'ється на внутрішніх справах, як вона вплине на суспільство та економіку. Персоналії, які відповідали за формулювання засад зовнішньої політики, мали досвід роботи в адміністрації Дж. Картера, що зумовило переважно ліберальний контекст ідеологічної спрямованості стратегії «задіяності та розширення». Адміністрація Б. Клінтона намагалась підняти ліберальну традицію до глобального рівня, зосереджуючи зовнішньополітичні зусилля на розповсюдженні та підвищенні впливовості ліберальних ідеалів, а також розширенні кола ліберальних капіталістичних демократій [12].

Зауважимо, що у доповіді «Стратегія національної безпеки задіяності та розширення» було чітко сформульовано сутність головної стратегії, а також її військовий, економічний та політичний виміри: «стратегія національної безпеки базується на розширенні співтовариства ринкових демократій з одночасним стримуванням та обмеженням спектру загроз нашої нації, нашим союзникам і нашим інтересам... Трьома центральними компонентами нашої стратегії задіяності та розширення, що покликані забезпечити досягнення цієї широкої мети, є: 1) зусилля з підвищення нашої безпеки шляхом підтримання високих оборонних можливостей та застосування ефективної дипломатії для просування спільних заходів в галузі безпеки; 2) відкриття закордонних ринків і сприяння глобальному економічному зростанню; 3) сприяння демократії за кордоном» [10]. У документі також пояснюється, яким чином реалізуються ці елементи стратегії в окремих регіонах та яким чином вони сприятимуть безпеці та прискоренню економічного зростання в усьому світі, де ключовим визнається залучення колишніх і потенційних супротивників до дедалі ширшої мережі відносин, норм і структур.

Отже, міжнародно-політична стратегія адміністрації Б. Клінтона формувалася на чіткому поділі акторів міжнародної системи на три категорії: демократичне «ядро» (Захід), транзитивні держави, що наближаються до застосування західних цінностей, і країни-парії, щодо яких застосовано позицію «подвійного стримування», тобто застосування силових та інших форм примусу до зміни політичних систем через первинне повалення політичних режимів. Для одних транзитивних держав темою переговорного процесу одразу було запропоновано

поетапне входження в європейські і євроатлантичні структури, для інших – ідея впровадження євро-американських принципів ринкових відносин і суспільної демократії. У такій ситуації чітко викристалізувалося поєднання доктринальних засад стримування із складовими збалансування залежно від того, до якої категорії відносилися ті чи інші держави.

Список використаних джерел та літератури

1. Киссинджер Г. Нужна ли Америке внешняя политика? / Г. Киссинджер. – М.: Ладомир, 2002. – 352 с.
2. Posen B.R., Ross A.L. Competing Visions for U.S. Grand Strategy / B.Posen, A.Ross // *International Security*. – 1996-1997. – Vol. 21. – № 3. – P. 4-20.
3. Камінський Є.Є. Світ переможців і переможених. Міжнародні відносини і українська перспектива на початку XXI століття / Є.Камінський – К.: «Центр вільної преси», 2008. – 336 с.
4. Drew E. On the Edge. The Clinton Presidency / E. Drew. – New York: Simon & Schuster, 1994. – 462 p.
5. Jewett A.W., Turetzky M.D. Stability and Change in President Clinton's Foreign Policy Beliefs, 1993-1996 / A.Jewett, M.Turetzky // *Presidential Studies Quarterly*. – 1998. – Vol. 28. – № 3. [Electronic Resource] – Mode of Access: <http://www.sfu.ca/moens/Clinton.htm> (last access: August 23, 2017) – Title from the Screen.
6. From Globalism to regionalism: New Perspectives on U.S. Foreign and Defense Policies / [Ed. by P.M. Cronin] – Washington, D.C.: National Defense University Press, 1993. – 259 p.
7. Clinton B. My Life / B. Clinton. – New York: Knopf, 2004. – 957 p.
8. Rodman P. Uneasy Giant. The Challenges to American Predominance / P. Rodman. – Washington: The Nixon Center, 2000. – 79 p.
9. A National Security Strategy for a New Century. –The White House, Washington D.C. – October. – 1998. – 59 p. [Electronic Resource] – Mode of Access: <http://nssarchive.us/national-security-strategy-1998> (last access: August 23, 2017) – Title from the Screen.
10. A National Security Strategy of Engagement and Enlargement. – The White House, Washington D.C. – July. – 1995. – 29 p. – [Electronic Resource] – Mode of Access: <http://nssarchive.us/NSSR/1994.pdf> (last access: August 23, 2017) – Title from the Screen.
11. Картер Э., Перри У. Превентивная оборона: новая стратегия безопасности США: Монография // Э. Картер, У. Перри. – М.: Наука, 2003. – 230 с.
12. Политические институты США: История и современность. – М.: Наука, 1999. – 272 с.

References

1. KISSINDZER, G. (2002) *Nuzhna li Amerike vneshnyaya politika?* Moscow: Ladomir.
2. POSEN, B.R., ROSS, A.L. (1996-1997) Competing Visions for U.S. Grand Strategy. *International Security*, 21(3), P.4-20.
3. KAMINS'KYY, Ye.Ye. (2008) *Svit peremozhtsiv i peremozhenykh. Mizhnarodni vidnosyny i ukrayins'ka perspektyva na pochatku XXI stolittya*. Kyiv: Tsentr vil'noyi presy.
4. DREW, E. (1994) *On the Edge. The Clinton Presidency*. New York: Simon & Schuster.
5. JEWETT, A.W., TURETZKY, M.D. (1998) Stability and Change in President Clinton's Foreign Policy Beliefs, 1993-1996. *Presidential Studies Quarterly*, 28(3). [Online] Available from: <http://www.sfu.ca/moens/Clinton.htm> [Accessed 23 August 2017].
6. CRONIN, P.M. (ed.) (1993) *From Globalism to regionalism: New Perspectives on U.S. Foreign and Defense Policies*. Washington, D.C.: National Defense University Press.
7. CLINTON, B. (2004) *My Life*. New York: Knopf.
8. RODMAN, P. (2000) *Uneasy Giant. The Challenges to American Predominance*. Washington: The Nixon Center.
9. The White House (1998) *A National Security Strategy for a New Century*. [Online] Available from: <http://nssarchive.us/national-security-strategy-1998> [Accessed 23 August 2017].
10. The White House (1995) *A National Security Strategy of Engagement and Enlargement*. [Online] Available from: <http://nssarchive.us/NSSR/1994.pdf> [Accessed 23 August 2017].

11. KARTER, E., PERRI, U. (2003) *Preventivnaya oborona: novaya strategiya bezopasnosti SSHA: Monografiya*. Moscow: Nauka.
12. *Politicheskiye instituty SSHA: Istoriya i sovremennost'*. (1999). Moscow: Nauka.

Надійшла до редколегії 01.04.2017

Dmytro Lakishyk, Ph.D. in History, Senior Research Fellow of the State Institution “Institute of World History of the National Academy of Sciences of Ukraine”

FOREIGN POLICY ASPECTS AND PRIORITIES OF THE STRATEGY OF “ENGAGEMENT AND ENLARGEMENT” OF CLINTON ADMINISTRATION

This article examines the origins, evolution and characteristics of multilateral security strategy of “engagement and enlargement” of Clinton administration. The analysis of its approach to strategic goals and national interests shows that the main factor of the inclusion of certain provisions in US security strategy was, has been and will remain dimension measurement of real threats to the vital interests of America. To a large extent this factor determines the US attempt to secure and perpetuate the dominance of the state in the international arena.

The three central components of Clinton’s “engagement and expansion” strategy were: US security enhancement efforts by maintaining high defensive capabilities and the use of effective diplomacy to promote common security measures; the opening of foreign markets and the promotion of global economic growth; promotion of democracy abroad.

The main strategic objective of the United States was proclaimed the preservation of American domination in all areas, but particular attention was paid to economic factors. Developers of the doctrine believed that in the future, global leadership will be determined not so much by military force, but by economic ability and ability to compete successfully in the world markets. The latter, however, did not mean refusing to use the force component in solving international security problems. In addition, it was precisely during Clinton's presidency that the United States recognized the right to take unilateral action, without taking into account the position of the United Nations and even its NATO allies.

Keywords: *US foreign policy, Clinton, National Security Strategy, the Strategy of “Engagement and Enlargement”.*